

OPUBLIKOWANO: 25 SIERPANIA 2017

Rada szkoły – zasady funkcjonowania i kompetencje

Opracował: dr Patryk Kuzior, doktor nauk prawnych, specjalista m.in. z zakresu prawa oświatowego

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2017 r. poz. 59 ze zm.),
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół* (Dz.U. z 2001 r. Nr 61 poz. 624 ze zm.).

Usytuowanie przepisów dotyczących funkcjonowania rad szkół w rozdziale czwartym *Ustawy Prawo oświatowe*, zatytułowanym *Spoleczne organy w systemie oświaty*, przesądza o społecznym charakterze tego organu. W stosunku do poprzednio obowiązujących regulacji zawartych w *Ustawie o systemie oświaty* zachowano więc układ systematyczny regulacji poświęconej radzie szkoły, jak również nie zmieniono charakteru tego organu. Z założenia przyjętego przez prawodawcę w art. 81 *Ustawy Prawo oświatowe* wynika, że rada szkoły składa się zarówno z osób związanych z placówką na gruncie zawodowym, a więc nauczycieli, jak i reprezentacji pozostałych członków jej społeczności, którzy są odbiorcami świadczonych przez nią usług. Członkowie rady szkoły pełnią tę funkcję nie zawodowo, w ramach obowiązków służbowych (jak np. w przypadku rady pedagogicznej), ale społecznie i w oparciu o zasadę dobrowolności – o wejście w skład rady szkoły trzeba się ubiegać.

Z art. 80 ust. 1 *Ustawy Prawo oświatowe* wynika, że w szkołach i placówkach mogą działać rady szkół i placówek. Analogiczne rozwiązania przewidywała poprzednio obowiązująca *Ustawa o systemie oświaty* w art. 50 ust. 1. Kluczowy w tym przepisie czasownik „mogą” przesądza, że omawiana w niniejszym artykule rada nie jest organem obligatoryjnym, nie musi być więc powołana. Jednak art. 82 ust. 1 *Ustawy Prawo oświatowe* ogranicza możliwość powoływania rad, wskazując, że rady szkoły lub placówki nie powołuje się w szkołach i placówkach, w których ze względu na specyfikę organizacji pracy i zadania nie ma możliwości wyłonienia stałej reprezentacji rodziców lub uczniów.

Powoływanie rady szkoły

O utworzeniu rady szkoły decyduje organ prowadzący. Wprawdzie żaden przepis nie przesądza o tym wprost, ale wniosek taki wypływa z faktu, że – stosownie do art. 98 ust. 1 pkt 5 *Ustawy Prawo oświatowe* – w statucie szkoły określa się jej organy, zaś pierwszy statut, w myśl art. 88 ust. 7 *Ustawy Prawo oświatowe*, nadaje organ prowadzący.

Jeżeli w momencie tworzenia szkoły i nadawania jej statutu organ prowadzący nie przewidział funkcjonowania w placówce rady szkoły, droga do jej powołania nie jest zamknięta. Mając jednak na uwadze przywołane wcześniej regulacje, trzeba stwierdzić, że rada może zacząć funkcjonować w istniejącej już szkole pod warunkiem zmiany statutu i wpisania jej do katalogu organów szkoły. Zmiany statutu nie może dokonać jednak organ prowadzący, gdyż uprawniony jest on do nadawania jedynie pierwszego statutu. Kolejne, podobnie jak zmiany, uchwała – zgodnie z art. 80 ust. 2 pkt 1 *Ustawy Prawo oświatowe* – rada szkoły, a w sytuacji, kiedy jej nie powołano, uprawnienie to wykonuje – na zasadzie art. 82 ust. 2 – rada pedagogiczna.

W placówce oświatowej, której statut dotychczas nie przewidywał funkcjonowania rady szkoły, zgodnie z art. 81 ust. 13 *Ustawy Prawo oświatowe* jej powstanie organizuje dyrektor z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców, a w przypadku szkół ponadpodstawowych także na wniosek samorządu uczniowskiego. Określenie „powstanie organizuje” należy rozumieć jako stworzenie formalnej podstawy do działania rady w postaci zapisów statutowych, ale także działania faktyczne zmierzające do wyłonienia pierwszego składu rady. Jeżeli z wnioskiem o powstanie rady wystąpiła rada rodziców albo samorząd uczniowski, to jest on wiążący dla dyrektora, który niezwłocznie powinien podjąć niezbędne działania umożliwiające realizację tego postulatu.

Kompetencje rady szkoły

Zadania rady szkoły wymienione zostały w art. 80 ust. 2 *Ustawy Prawo oświatowe*, który określa je w sposób dwojaki. Po pierwsze, przepis ten stwierdza, że rada szkoły uczestniczy w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły lub placówki, przy czym nie sprecyzowano, co należy rozumieć pod pojęciem „spraw wewnętrznych”. Wydaje się, że chodzi tu o wszystkie istotne kwestie związane z bieżącym funkcjonowaniem szkoły, a więc zakres ten obejmuje całe spektrum zagadnień. Sformułowanie „uczestniczy w rozwiązywaniu” przesądza natomiast o tym, że rada współdziała z innymi organami szkoły, nie jest zaś podmiotem, który samodzielnie stanowi o sposobie rozwiązywania spraw wewnętrznych.

Artykuł 80 ust. 2 wyszczególnia pięć konkretnych kompetencji rady szkoły, przesądzając, że organ ten:

- uchwała statut szkoły lub placówki,
- opiniuje projekt planu finansowego szkoły lub placówki,
- może występować do organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą z wnioskami o zbadanie i dokonanie oceny działalności, jej dyrektora lub innego nauczyciela; wnioski te mają dla organu charakter wiążący,
- opiniuje plan pracy szkoły, projekty innowacji i eksperymentów pedagogicznych oraz inne sprawy istotne dla szkoły lub placówki,
- z własnej inicjatywy ocenia sytuację oraz stan szkoły lub placówki i występuje z wnioskami do dyrektora, rady pedagogicznej, organu prowadzącego szkołę oraz do wojewódzkiej rady oświatowej, w szczególności w sprawach organizacji zajęć, o których mowa art. 109 ust. 1 pkt 2 i 5–7 (dodatkowych zajęć edukacyjnych).

Jeśli chodzi o kompetencje w zakresie uchwalania statutu, to rada szkoły jest władna zmienić pierwszy statut nadany przez organ prowadzący. Zmiany mogą dotyczyć treści poszczególnych przepisów, jak również całego tekstu, który może zostać zastąpiony nowym. Inicjatorem zmian nie jest jednak rada szkoły, gdyż z art. 72 ust. 1 *Ustawy Prawo oświatowe* wynika, że to rada pedagogiczna przygotowuje projekt statutu i przedstawia do uchwalenia radzie szkoły. Oznacza to, że także w przypadku omawianej kompetencji stanowiącej rada szkoły nie jest organem samodzielnie realizującym cały proces, ale współdziała, tak jak dzieje się to przy rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły.

Choć przepisy nie regulują tego wprost, przyjąć należy, że rada szkoły nie jest bezwzględnie związana przedłożonym jej do uchwalenia projektem. W procesie stanowienia regulacji wewnętrznych ma ona trzy możliwości w odniesieniu do projektu, a mianowicie może go odrzucić w całości, może przyjąć go bez zmian albo statut może zostać uchwalony ze zmianami wprowadzonymi przez radę w stosunku do projektu.

Kolejna kompetencja rady szkoły dotyczy finansowej sfery działania, przy czym i w tym wypadku bierze ona udział w procesie, w który zaangażowane są także inne organy szkoły. Z treści art. 70 ust. 2 pkt 2 *Ustawy Prawo oświatowe* wynika bowiem, że projekt planu finansowego dyrektor szkoły przedstawia do zaopiniowania również radzie pedagogicznej. Kolejne uprawnienie rady szkoły sprowadza się do możliwości inicjowania działań organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Wiążący charakter wniosków o zbadanie i dokonanie oceny działalności szkoły, jej dyrektora lub innego nauczyciela zatrudnionego w szkole oznacza, że organ sprawujący nadzór pedagogiczny ma obowiązek przeprowadzenia czynności nadzorczych we wskazanym we wniosku rady szkoły zakresie. Rada może jednak występować z wnioskami o zbadanie i dokonanie oceny działalności szkoły, jej dyrektora lub innego nauczyciela wyłącznie do organu sprawującego nadzór pedagogiczny, a więc może domagać się nadzoru w sprawach dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych. Formalnie jej kompetencje nie obejmują możliwości występowania z wiążącymi wnioskami do organu prowadzącego sprawującego nadzór nad działalnością szkoły w zakresie spraw finansowych. Nie oznacza to oczywiście, że rada szkoły nie ma prawa sygnalizować nieprawidłowości w działaniu szkoły organowi prowadzącemu i apelować o podjęcie działań. Przeciwnie, może to robić, ale wystąpienia takie nie mają już wiążącego charakteru i przyjmują postać petycji, którą złożyć może każdy.

Odrębnie wskazano natomiast w *Ustawie Prawo oświatowe* możliwość występowania rady do organu prowadzącego (również do dyrektora, rady pedagogicznej) z wnioskami, które dotyczyć mogą warunków funkcjonowania szkoły i wynikają z dokonywanej przez radę oceny sytuacji i stanu szkoły.

W świetle zadań przypisanych ustawowo radzie szkoły jest ona również organem opiniodawczym, którego głosu należy wysłuchać w sprawach planu pracy szkoły, projektów innowacji i eksperymentów pedagogicznych, ale także w innych sprawach istotnych dla szkoły. Taki opis katalogu spraw jest oczywiście dosyć nieostry, ale trzeba mieć świadomość, że trudno przewidzieć w tekście normatywnym wszelkie sytuacje, jakie wyniknąć mogą w związku z działalnością placówki oświatowej.

Skład rady szkoły

Rada szkoły z punktu widzenia jej ustawowego składu stanowi wspólną reprezentację społeczności placówki. Wprawdzie z art. 81 ust. 1 *Ustawy Prawo oświatowe* wynika, że w skład rady wchodzi:

- nauczyciele wybrani przez ogół nauczycieli,
- rodzice wybrani przez ogół rodziców,
- uczniowie wybrani przez ogół uczniów,

ale ust. 2 tego samego artykułu przesądza, że w skład rady szkoły lub placówki nie wchodzi uczniowie przedszkoli, uczniowie klas I–IV szkół podstawowych, z wyłączeniem szkół dla dorosłych, a także uczniowie szkół specjalnych i placówek dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim oraz uczniowie szkół i placówek określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 85 ust. 8. Ograniczenie to jest naturalną konsekwencją braku odpowiedniej dojrzałości psychicznej i intelektualnej wychowanków tych szkół do uczestniczenia w tego rodzaju gremium i wykonywania jego kompetencji. Z kolei z ust. 3 wynika, że w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży udział uczniów klasy V i VI w radzie szkoły nie jest obowiązkowy. Warto wspomnieć również, że zgodnie z ust. 4 w szkołach i placówkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 83 ust. 6 udział rodziców w radzie szkoły lub placówki nie jest obowiązkowy w szkołach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 53 ust. 6.

Ustawodawca w art. 81 ust. 5 *Ustawy Prawo oświatowe* wskazał jedynie minimalną liczbę członków rady, ustalając ją na sześć osób. Oznacza to, że statut konkretnej szkoły lub placówki może przewidywać szerszy skład osobowy, przy czym poszczególne grupy mają równą liczbę przedstawicieli. Z uwagi na konieczność zapewnienia radzie szkoły możliwości sprawnego działania wydaje się, że gremium to nie powinno być zbyt liczne.

Zgodnie z art. 81 ust. 6 *Ustawy Prawo oświatowe* tryb wyboru członków rady szkoły określa statut szkoły lub placówki, przy czym może on przewidywać rozszerzenie składu rady o inne osoby niż nauczyciele, uczniowie i rodzice. Określenie „tryb wyboru” jest bardzo pojemne i mieści w sobie takie kwestie szczegółowe jak:

- zarządzenie o przeprowadzeniu wyborów z określeniem daty i miejsca odbywania aktu wyborczego (głosowania), w tym także w przypadku konieczności przeprowadzenia wyborów uzupełniających (w przypadku wygaśnięcia mandatów poszczególnych członków rady),
- określenie czynnego i biernego prawa wyborczego (kto wybiera i kto może być wybrany),
- zasady zgłaszania kandydatów do rady,
- sposób głosowania oraz ustalania wyników wyborów i ich ogłaszania,
- określenie zasad nadzoru nad przeprowadzeniem wyborów do rady (np. powoływanie komisji wyborczych).

Rada szkoły – stosownie do art. 81 ust. 7 – jest organem kadencyjnym, a jej kadencja trwa trzy lata, przy czym dopuszczalne jest wprowadzenie w statucie szkoły zasady, że corocznie zmienia się 1/3 składu rady. Przyjęcie takiego rozwiązania może być kłopotliwe ze względu na konieczność organizowania co roku wyborów, jednak z drugiej strony daje możliwość zaangażowania się w prace rady także osób, które poszerzyły szkolną społeczność w trakcie kadencji rady.

Regulamin działalności rady szkoły

Artykuł 81 ust. 8 *Ustawy Prawo oświatowe* upoważnia radę szkoły do uchwalenia regulaminu działalności. Jest on aktem o charakterze wewnętrznym. Z uwagi na hierarchiczność systemu prawa przy redagowaniu postanowień regulaminu pamiętać należy o zapewnieniu jego zgodności z przepisami aktów prawnych wyższego rzędu. Powinien być on zatem zgodny nie tylko z powszechnie obowiązującymi przepisami regulującymi działalność szkoły danego typu, ale także z jej statutem.